FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De compensationibus. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

ſemper exceptuata.[a] vt in l.fi.ff.qui ſatiſ.cog. & multæ conditio
1 nes ſunt de quibus per Inn.in c.quẽadmodũ.de iureiu.& aliqua liter ponit hic Bal.& infrà ſi potero ſaluo impedimento ſuperueniente:quo caſu ſi non ſolueret,non puniretur.vt l.nepos pro culo.de verb.ſig.quia Deus cui obligatur per iuramentũ,reſpicit intentionẽ ſecus in alia pœna pecuniaria, quæ mero iure imponeret.ſed ob.excep.de æquitate.vt l.ij.§.ſi quis in iudicio. ff.ſi
3 quis cauti. †Sed ponamus quod ſuberat impedimentũ tẽpore promiſsionis puta cũ eſſes pauper, & non ſoluendo , promiſiſti mihi mille poſt menſem:& iuraſti ſoluere:& non ſoluiſti vtrum ſis periurus? tenet hic Bal.quod nõ:qa ante terminũ non es periurus:qa non teneris ſoluere poſt terminũ,non qa nõ potes facit c.Odoardus.extrà de ſol.Contrariũ puto verius:quia ꝓpter dolũ teneris cũ te obligaueris ad id quod ſciebas te facere non poſſe vt dicunt doct.propter hoc ꝙ non habes beneficium ceſsionis vt poſsis liberari cedẽdo bonis per l.pe.in fi.ff. de iure dotiũ.
4 †Quid autem ſi iuraſti vera eſſe quæ confeſſus fuiſti? Reſpondeo tunc non poſſes obijcere hanc exceptionem : quia venires contra iuramentum & ſic ſi ſoluis,non repetis tanquã indebitè ſolutum:quia nõ poteras allegare numerationem non fuiſſe factam,poſtquã iuraſti contrariũ : quia erant vera quæ confeſſus fueras.Sed ſi renũtiaſti huic exceptioni:& iuraſti nõ venire contra:& ſic non poteris venire contra quouſq; ſolueris:ſed facta ſolutione liberaris tu reus à iuramento : & ſic potes repetere. vt in c.debitores.de iureiur.& dixi ſ.eo.l.ſi ex cautione. Item an huic promiſsioni de reſtituendo : & etiam iuramento dicatur reuera ineſſe conditio ſi ſequatur numeratio : an verò non ſit conditio: ſed magis modus,qui largo modo appellatur conditio:vt de his quæ ſub modo l.j.& ij. dic ꝙ hæc ſecunda pars eſt verior. aliter ante numerationem nulla eſſet nata obligatio,etiam ciuilis. vt l. cedere diem.ff.de ver.ſigni.tunc contrarium tenent doc. de hoc per Barto.in l.cum quis.ſ. de iuris & fac. igno. in tertio articulo
5 de ciuili debito. † Vltimò quærit hic Bald.in fin.pone quòd ille qui confeſſus eſt & promiſit cum iuramento ſoluere,erat minor xxv.annis:lapſum eſt biennium,agitur contra eum, ipſe opponit exceptionem non numeratæ pecuniæ. replicatur quòd lapſum eſt tempus:duplicatur per minorem quòd imò non eſt lapſum:quia erat minor quo caſu non currit ipſo iure.vt l.fin.ſ. in quibus cau.in inte.reſti.non eſt neceſ.triplicatur per agentem ꝙ iuramentum facit ipſum cenſeri maiorem.vt in aut. ſacramenta puberum.✻ ſ.ſi aduer.vendi.quæritur quid iuris? ipſe tenet pro minore dicens quòd hoc iuramentum in quo reuera non conſenſit,niſi ſub conditione,vel modo vt ſequi debeat numeratio, & non eſt ſecuta,non facit eum cenſeri maiorẽ:& eſt pulchrum dictum.

De compenſationibus. *Rubrica.*

LEX I.

1 ET ſenatus. †De debito ab vna ſtatiõe vel camera fiſcali non poteſt obijci exceptio compenſationis alteri ſtationi, vel cameræ fiſcali : ne inducatur confuſio officiorum. hoc dicit.Sed ſi eſſet debitum ab eadem ſtatione vel camera bene poſſet obijci cõpenſatio fiſco ſicut priuato niſi in certis caſibus. vt j.eo.l.iij.Quærit hic Bal.de pulchra quæſtione pone quòd quidam erat creditor vnius cameræ fiſcalis , ad
b quã perueniebant gabellæ ex cauſa gabellæ[b] in centũ: fuit condemnatus ex maleficio ad centũ ſoluenda infra menſem : aliàs amputaret ſibi manus:& illa centũ ex cõdemnatione ſi fuiſſent ſoluta debebãt venire ad aliã camerã diuerſam:nõ ſoluit. Iudex vult ſibi amputare manum, ipſe dicit ꝙ non debet amputari:qa cenſentur ſoluta cum alia camera debeat centũ:& ſic debet fieri cõpenſatio in iſtis centũ in quibus fuit cõdẽnatus cũ illis. ꝙ iſta compẽſatio facta eſt ipſo iure ad euitationem pœnæ corporalis: iuxta not.j.eo.l.ſi cõſtat. In cõtrariũ allegat iſta l. qa non eſt fienda compenſatio pro eo quod ſoluendũ erat vni cameræ de eo quod erat debitum ab alia camera . Breuiter ipſe tenet non eſſe manũ amputãdã nõ tantũ ratione cõpenſationis. Nec obſt. iſta l.ſed quia per fiſcum ſtetit quòminus ſolueret cõdemnationem quia non fecit ſibi ſolui quod ſibi debebatur ab alia camera per l.iulí.ff.de condi.& demon.

☞ *Qualiter poßit obijci compenſatio de debito naturali tantum quod peti non poteſt.*

Si illud quod ſoluiſti actione iudicati, non eſt debitum, nec potes probare quod ſit indebitum, ſentẽtia de indebito fecit debitum.

LEX II.

1 EX cauſas. †De eo qđ tanquã indebitũ repeti non poterat, cõpẽſatio nõ põt opponi h. d. Et pone caſum:vt in gl.qđ indebitè fuiſti mihi condẽnatus in centũ,& illa cẽtũ mihi ſoluiſti:cũ aũt poſtea peterẽ à te cẽtũ alia: opponebas cõpẽſationẽ de eo qđ ſoluiſti:tanquã indebitè ſolueris:& volebas ꝓbare ꝙ indebitè fueras cõdẽnatus:certè non potes:ſicut eñ illud qđ ſoluiſti virtute ſnĩæ nõ potes repetere tanquam indebitũ:qa ſentẽtia de indebito facit debitum:ita nõ potes de illa cõpenſatione obijcere:quia cõpenſatio eſt vnius debiti ad aliud : ſed hic tu es debitor meus in centum quæ peto:ego autẽ nõ ſum debitor tuus in centũ quæ ſoluiſti : quia nullo iure ſum tibi obligatus reſtituere. In text.ibi:[eum verò.] ſuprà loquitur quãdo petebã à te centum nõ ex cauſa condemnationis: & tu opponebas compenſationẽ de alijs centum quæ mihi ſolueras ex cauſa ſolutionis indebitæ factæ.hic qñ petebã actione iudicati:vel petebã executionẽ ſentẽtiæ.tu verò obijciebas compenſationẽ de eo quod tibi debebã,nõ ex cauſa cõdemnationis: quæritur an poſsis? videbatur ꝙ nõ:quia cauſa ex qua peto facit debitũ liquidum:& etiã exequibile:cum ſentẽtia habeat executionem paratã:ſed debitũ de quo tu obijcis cõpenſationẽ, nõ ſic põt eſſe liquidum:& poſito ꝙ ſic:puta quia ego confiteor,nõ ſic eſt exequibile:nec habet executionẽ paratã : contrarium tamen hic dicitur:imò eſt exequibile ſi ego cõfiteor:quia cõfeſsio ꝑ in iudicio facta haberet executionẽ paratã:ſicut ſentẽtia:vt in l.ſi debitori.ff.de iud.ſed ſi nõ eſſet ita liquidum per confeſsione, fortè eſſet dicendũ contrarium.per l.fi.j.eo.vel pone hic ꝙ erãt tibi obligatus ex inſtrumento guarentigiæ:quod habet executionẽ
2 paratã:ſicut ſentẽtia.†Nunc opp.cõtra primũ dictum.de l.j.ff.e. vbi potes mihi obijcere compenſationem de debito quod petere non potes,naturali tantum.Solu.licet illud non poſſes petere quia naturalis obligatio ſola nõ parit actionẽ: poteras tamẽ ꝓbare quòd erat naturaliter debitum:ideo potes obijcere compenſationem:& ſic per indirectum conſequeris quod directò cõſequi non poteras : hic non quòd ſoluiſti actione iudicati: nec eſt tibi debitum:nec potes probare quòd ſit indebitũ:vt ſuprà dixi. ſententia de indebito facit debitum:& ſic ſi velles probare ꝙ indebitè fuiſti cõdẽnatus,venires cõtra ſnĩam:pro qua præſumit: & vide bo.glo.in l.quæcunq;.ff.eod. Item oppo.de l.Iulianus.ff.de cõdi.inde.vbi potes mihi obijcere cõpenſationem de eo quod à me petere nõ potes. Sol.caſus ſunt diuerſi:hic loquitur qñ fuiſti mihi cõdẽnatus indebitè,& ſoluiſti:ibi loquit qñ ego fui abſolutus à tua petitione indebitè:qa reuera eram debitor tuus ciuiliter:& naturaliter:& fui abſolutus:per quã ſola ciuilis tollitur, naturalis non tollitur nec eliditur:licet autem amplius petere non poſſes:ſi tamen tibi ſoluo per errorem iuris, ſi poſtea peto tanquam indebitè ſoluta , potes obijcere exceptionem , quòd imò debitè ſoluta ſunt:quia illa ſententia abſolutoriam non fecit de debito naturali indebitum:nec per hoc venis contra ſententiam ſi fui abſolutus;quia non probaſti;ſecus ſi non:quia cõtractus non fuit celebratus. Sed not.ꝙ non ſolui;& quòd nunc ago cõtra te ad alia centũ,an poſsis de illo debito naturali compenſationem opponere? videtur quod ſic per l.illam.etiam in cõtrarium facit l.quæcunq;.eod.titu.glo.format ibi iſtam quæſtionem;& arguit multum fortiter;& determinat quòd non poſsis mihi obijcere per illam l.quæcunq;.quia licet naturaliter ſit debitum:poteſt tolli per exceptionem rei iudicatæ.ergo &c.vt in d.l. quæcunq;.& eſt propriè exceptio.ſed in l.autem. non erat propriè exceptio:quia actio non competebat.Cyn.tractat hic iſtam q.poſſe diſtingui:& hoc videtur eſſe de mente Bald.an obijciendo compenſat.venias contra ſententiam qua fui abſolutus , vel non.primo caſu non poſsis:vt ſi fui abſolutus,quia tecum non cõtraxerã:nam nũc ſi velles probare debitum,neceſſe habes ꝓbare ꝙ contraxeram:& ſic venires contra ſententiam:ſed ſi fui abſolutus,quia non probaſti:vel quia erat debitum naturale tantũ quod peti non poterat : & ſic poſſes bene excipiendo probare

a ❡Intelligit ſemp exceptuata. Adde c.cũ in eccleſijs.de maio. & obe. Arch.in c.authoritatem:xv.q.vj.

b ❡Gabellæ.ex cã gabellę. Adde Berta.de firmo.in ſuo tractã. de gabellis.

a ¶ An fiat cõpenſatio. Adde an compẽſatio fit de liqdo ad liqdũ dic φ nõ ſcdm Car. zab.i c.ad noſtrã. de iureiu. limita. niſi de bitũ eſſet factũ liqdũ p cõfeſſionẽ meã qa tũc cũ illo debito liqdo p meã cõfeſſio nẽ debet fieri cõpẽſa tio cũ eo qd ẽ liqdũ. de quo eſt gl. in ver. cõgicta.in l.fin.C de cõpẽ:& eã ibi ſequit̃ Cy.in xi.q.idẽ tenet Abb.i c.fi.i pe.co.de depoſito.& iſtã limi tationẽ multum no. Barth. Cep. Verõn. cautela exij. & i cau tela.clxiij.

φ erat debitũ:quia nõ venis cõtra ſniam:et licet per illã fueris excluſus ab agẽdo, non tñ excluſus ab excipiẽdo . & illã l.intellige cum diſtinctiõibus ibi poſitis per gl. vt ſic ſit:idẽ videt̃ hoc caſu qñ peto aliud debitũ: quod eſſet qñ repeterẽ idem debitũ per errorem iuris ſolutum.per no.in d.l.Iulianus. de condi.indebi.

2 ¶ *Quantum tempus durat ad liquidandum debitum, ut habeat locum compenſatio.*

LEX III.

1 IN ea quæ. †Contra rem pub.põt obijci cõpenſatio ſicut cõtra priuatam: præterquã in caſibus hic expreſſis.h.d.& etiã in alio qui ponit̃.j.e.in l.ſi ex vẽditione.ſ.qñ fiſcus petit pretiũ rei vẽditę per fiſcũ:& itellige qñ debet̃ ab eadẽ ſtatio

2 ne quæ petit:al's ſecus:vt ſ.eo.l.j.† In gl.ij.ibi.[infra duos mẽſes.] hoc in paruis ſummis:ſed in magnis infra tres tñ:tñ terminũ habet debitor fiſci ad ſoluẽdũ:vt in l.aufert.§.qui cõpenſationẽ.de iure fiſ.ff.vnde tantũdẽ ſibi datur ad liquidandũ, quãtũ debitor poſſet obijcere cõpenſationẽ:vt per Barto.in d.§.qui compenſationem.& declarat l.fi.j.eo.vbi dicitur quod non poteſt obijcere compenſationẽ de debito non liquido:niſi incõtinenti liquidet̃. Sed quantum tp̃s datur ad liquidandũ,dicet̃ incontinenti:tenet ipſe per illũ.§.quod tñ quãtum ad ſoluendũ:ſed ſi nullum tẽpus daretur ſibi ad ſoluendũ,nullum dabitur ad liquidandũ. Bal.reprobat ipſum:quia imò datur:vt patet in d.l.fi.quæ loquitur indiſtinctẽ:& ſic etiam quando habebat terminum ad ſoluendũ illud quod petebat̃ ab eo:& tamẽ ibi dicitur φ poteſt obijcere cõpenſationem de eo quod ſibi debet̃.dũmodo incõtinenti poſsit liquidare.videtur ergo relinqui arbitrio iudicis. Vel dic melius φ liquidet infra tempus quo durat inſtantia ita φ non ſit neceſſe prorogare terminum,vel ſuſpendere tempus inſtãtiæ propter liquidationem hanc.per ea quæ no.in l.ſi is à quo.§.fina.ff.vt in poſ.legatorum.

2 ¶ *Si debitum non ſit uſurarium an fiat compenſatio ipſo iure.*

LEX IIII.

1 SI conſtat. †Ad impediendũ curſum vſurarũ fit cõpẽſatio ipſo iure vſq; ad cõcurrentem quantitatẽ.h.d.vnde ſi debeo tibi centũ ſub vſuris ãnuis vel mẽſtruis:& tu poſtea icipis eſſe debitor meus in quinquaginta, ab illo die citra nõ currẽt vſuræ niſi de alijs l.

2 h.d.†Quæro,qd ſi debitũ nõ ſit vſurariũ:an fiat cõpenſatio ipſo

a iure: Martinus tenuit quod ſic:& ſic intellexit illã.l.gñaliter.licet loquatur in debito vſurario:quia multæ aliæ ll.hoc dicunt: & tñ loquũtur in debito vſurario:vt patet j.eo.l.fi.& in multis alijs allegatis in gl.Io.tenuit cõtrariũ,quod nõ fiat ipſo iure:niſi in caſibus hic notatis per glo.ſed requiritur quod exceptio opponatur & ita dicit intelligẽdas illas ll.quæ videnẽ dicere cõtrariũ: quod ipſo iure.dũmodo opponat̃ apertè:& allegat gl.duas rõnes pro opi.Io. Aduerte ad titulũ quæſtionis:vt intelligas,& nõ ęquiuoces.nam ſi es debitor meus in cẽtũ,& poſtea ego incipio eſſe debitor tuus in alijs centũ,ſi quæritur an fiat compẽſatio ipſo iure vnius debiti ad aliud antequã ego agam:& tu exceptionẽ oppo nas:vel ecõuerſo hoc modo.ſ.φ vtrũq; debitũ extinguat̃: & oĩs obligatio hincinde acſi ſoluerẽ tibi,& tu mihi,dicẽdũ eſt φ non indiſtinctè,etiã ſi ſit debitũ vſurariũ,vel pœnale.nam vtraq; obligatio & actio per ſe ſubſiſtit in ſubſtãtia : nec vna alterã elidit, vel tollit:quia ſe adinuicẽ cõpatiunt̃:hinc eſt qđ ſi ego tibi ſoluo nõ phibeor à te petere qđ mihi debes:vt eſt caſus in l.ſi cũ dos. ff.rer.amot.ſed ſi iſtæ obligationes eſſent diſtinctæ adinuicem, nõ poſſem petere qđ mihi debes:& ſi peterẽ,ineptè agerem: ſed deberẽ repetere quod ſoluerim poſt obligationẽ extinctã,& illa l.ſi cũm dos. manifeſtè pbat hoc,φ ergo dicit̃ hic fieri ipſo iure ad impediendũ curſum vſurarũ debet ſic intelligi: & extũc quo incipio eſſe debitor tuus nõ currãt vſuræ de debito meo: & hoc per rationem quam tangit gl.in fi.quia ſi peterem à te ſortẽ,poſſes me per exceptionem compenſationis repellere:ergo nõ poſſum te conſtituere in mora:quia vbi non eſt petitio, ſaltem cum effectu non poteſt committi mora:vt in l.pupillus.de verb.obli. & l.lecta.§.ſed cum ſortis.ff.ſi cer.peta.Subſtantia ergo obligationis qua teneris ad ſortem permanet:ſed vſuræ deſinunt currere quia nõ es in mora:& ſi pmiſiſſes ſoluere ĩfra certũ tp̃s:& pillud tp̃s inciperet eſſe debitor tuus in tantũdẽ nõ ſoluẽdo infra terminum nõ incidis in pœnã:rõne prædicta:qa nõ es in mora:& pœna cõmittit̃ ppter morã:& ppter hoc dico:& nullus alius dicit, ſi illa ratio glo.quã videnẽ tenere docto.& eſt illa quæ impedit curſum vſurarũ:ita l.debet reſtringi ad illas vſuras quæ currunt ppter morã cõmiſſam in cõſtituendo ſortem:ſed ſi nõ currũt nõ ppter morã:ſed ppter cõuentionem:vt d.l.lecta.§.fin.nõ deſinerent currere.Pone exẽplum in iſtis vſurarijs qui volunt currere vſuras pro quocunq; tp̃e dum debitor retineat ſortẽ; nec curant quod nunquã ſors reſtituat̃:ſed vellent ſemper eam ſtare apud debitorem:vt ſemper currerent vſuræ.nam ſi incipiunt eſſe debitores ſui debitoris in tantũdem, non propterea deſinent currere vſuræ:quæ non currunt propter moram:ſed propter retentionẽ ſortis:ita videtur poſſe dici de rigore:licet de æquitate fortè dicẽdum eſſet contrarium.per rationem:quia per vſurariũ ſtat quominus debitor ſibi ſoluat,non ſoluendo idem debitori quod debet:& ſic ex iſto capite tanquam ſi ſoluiſſet habetur pro ſoluto. arg.in l.Iulianus.de condi.& demon.& quod dixi ſecundũ Bal. in l.j.ſ.eo.debet ergo intelligi illa quæſtio gloſſ.alio modo:& ita intelligit Pe.φ ſit differẽtia inter exceptionẽ cõpẽſationis:& alias exceptiões:nõ in modo ppõnẽdi:quia tam iſtæ quã aliæ debent proponi:& niſi proponãtur,nõ proſunt:vt not.in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.in glo.in ver.in opponendo.ff.de pactis.ſed,in differẽtia in effectu ppoſitionis quare exceptio compenſationis poſtquam fuit appoſita per partem extinguit obligationem ipſo iure:ſed aliæ exceptiones,puta pacti de nõ petẽdo,vel iuriſiurandi:ſicut antequam proponãtur nõ extingunt ipſo iure obligationem ſaltem ciuilem,nec etiam actionem:ſed elidũt:ita nec poſtquam fuerint propoſitæ:vt patet in d.§.pactus ne peteret.vbi cõtra exceptionem competit replicatio ad ipſam exceptionem:& coadiuuandam actionem:ergo actio non erat ſublata:quia ſi eſſet ſublata,nõ poſſet condemnari per replicationem.l.ſub prætextu.la prima.ſ.de tranſactio.iſte intellectus videtur mihi dubius. Nam aut intelligimus quòd ſola propoſitio exceptionis compenſationis tollat actio.& obligationem ipſo iure,etiam antequam ſequatur ſententia : & illud non videtur bene dictum per rationem primam.quam ponit hic gl.aut intelligimus quòd tollatur ſecuta ſententia per quam approbatur compenſatio:& tunc non ſolùm iſta,ſed etiam aliæ exceptiones idem operantur, vt poſtquam peruentum fuerit ad conflictum;extinguant obligationem & actionem ipſo iure:per ea quæ no.idem Pet.& Cy. in l.exceptionem.ſ.de probat.quod etiam tenet Bald.in l.ſi plures.ff.de fideiuſ.vbi dicit eſſe caſum.& no.per eum in l.Iulianus. ff.de condictio.indebi.in penulti.vel antepenulti.col.Cogita ſuper his.quæ ſunt apicibus iuris.

LEX V.

1 ETiam. †Etiam de eo quod iudicis officio peti poteſt non iure actionis poteſt obijci compẽſatio.h.d.ſecundùm gloſſ.erat enim hic dubitatio:quia ſi eras debitor Titij in quinquaginta , & Titius in ſuo teſtamento per fideic.relinquat tibi centũ,illo iure hæres ad illud fideicommiſſum ſoluendum non erat obligatus:licet poſſis implorare officium iudicis:quod non eſt ita fortè vinculum ſicut obligatio:vt patet ex no.in l.cum poſtulaſſem.ff.de dam.infecto.vnde videbatur quòd ſi hæres petebat à te quinquaginta iure obligationis,non poſſes ſibi obijcere compenſationem de dicto fideicommiſſo:quia non competebat actio : cuius contrarium hic dicitur:hodie verò bene competit actio ex teſtamento ſicut pro legato:vt lege prima.infrà communia de lega. vel dic quòd hic econuerſo erat dubitatio:quia in fideicommiſſo vel legato fauore vltimæ voluntatis currunt vſuræ ex mora; vt l.de vſu.& fru.leg.per totum:ſed contractus non ſunt ita fauorabiles:vt ſemper ex mora currant vſuræ,vt patet in contractu mutui:ſi ergo tenebaris Titio in quinquaginta ex contractu mutui & ipſe Titius poſtea per legatum vel fideicommiſſum relinquebat tibi cẽtũ,videbat̃ φ currerẽt vſurę de iſtis cẽtũ integraliter fauore vltimę volũtatis:nec ppter debitũ tuũ φ nõ erat ita fauorabile,deſinerent currere in qnquaginta:ſecus tñ eſt in l.præcedẽti.

Contra vxorẽ petẽtẽ dotẽ an poſſ it maritus obijcere cõpenſationẽ de rebus amotis?

LEX VI.

1 NEque ſcriptura. †Si petitur id quod nõ debetur, obijcitur exceptio intentionis: ſi id quod debetur, obijcitur exceptio cõpenſationis.h.d.in effectu ſecundũ cõmunem lecturã. glo.quæ legitur multis modis: propter duo contraria quorum vnum eſt de princ. huius l. quod dicit te non eſſe obligatum ex
1 ſcriptura tuæ confeſsionis.†Ad ſecundũ reſpõſum, vbi dicitur contrarium ibi.dum dicit quòd deberes te cõſtituere & ſic eras obligatus illud cõtrariũ:eſt de l.j.§.ſed nec retentio.j.de rei vxo. actione:vbi dicitur,quòd propter res amotas ab vxore non poteſt per maritum retineri dos,& hic in fi.videtur dicere cõtrariũ quod contra vxorem petentem poteſt obijcere compenſationẽ de rebus amotis per eam propter hoc in glo.duobus modis principaliter legitur.Primo ꝙ hic nõ loquatur quando vxor repetebat dotẽ,quia tũc obſtaret l.cõtraria.ſed petebat aliud debitum, in quo maritus ſibi tenebatur ex ſcriptura propria manu facta, & nunc nõ obſtat cõtrariũ de illo §.ſed vt tollatur cõtrariũ quod fit de principio ad ſecundũ reſponſum gl.legitur tribus modis, vel ponit caſum tene ſecundã poſitionem quæ eſt clara: & etiã tertia poteſt ꝓcedere:alio modo intelligit: vt loquat̃ etiã quãdo mulier repetebat dotẽ:& tunc ad contrarium reſpondit diuerſis modis & ſecundũ diuerſitatẽ modorum variatur caſus. In text. ibi obligare: ſcilicet cũ effectu nam bene erat obligatus ciuiliter tantum infra biennium:ſed non cũ effectu:quia nõ competebat actio.ſecundũ intellectũ glo. In tex.ibi potuit ſubaudi.& ideo ſi agat infra biennium opponis ſibi exceptionẽ non nume. pecu. quæ eſt potius intentionis:cũ nullã habeat actionem:ſed ſi poſt, habet locum quod infrà ſequitur & compenſatio ius &c.

LEX VII.

SI ex venditione. †Venditor petens pretium, patitur compenſationem:fallit in fiſco.hoc dicit.

LEX VIII.

SI propter. †Qui tenetur ad fructus cõſumptos,patitur compenſationem.hoc dicit.

1 *Si ceſſi iura mea titio contra te,an ipſi titio agenti poſsis obijcere compenſationem de eo quod tibi debeo?*

LEX IX.

EIus quod. †De eo quod alius debet quã tu,nõ põt obijci compẽſatio creditori tuo intellige etiam illo conſentiente niſi in caſibus hic po
1 ſitis in glo.†Quærunt hic doct. ſi ceſsi iura mea titio contra te:vtrum ipſi titio agẽti poſsis obijcere compenſationem de eo quod tibi debeo quam q.format gloſ.in l.ſi quis rem. ff.de procur. Dy.in l.qui in ius.de regu.iur.tenet quod ſic:quia actio quam illi ceſsi tranſiuit in illũ cum ſua cauſa & vulnere, cũ quibus erat apud me:ſed qñ erat apud me, ſi eam intentaſſem contra te,poſſes me repellere per exceptionẽ compenſationis: ergo cum eadem cauſa tranſiuit in ceſsionarium vt poſsis eum repellere ex perſona mea:qa non debet eſſe melioris conditionis quã ego qui ceſsi.facit l.fi.§.j.ff.ad velleia.Nec ob.iſte text. quia ego non ſum omnino alius,cùm ceſsionarius habeat cauſam à me: & ſic participamus de eadem obligatione: tamen cõtra iſtam rationem facit:quia exceptio cõpenſationis non tangit obligationẽ, nec elidit.Sed opponitur potius ad exactionem.vt no. Bart.in l. ſi cũ dos.ff.rerum amotarũ.Si ergo antequam ſit oppoſita exceptio cedo actionem meam,quæ non eſt vulnerata:nec eliſa, videtur quòd liberè tranſeat in ceſsionarium:& ſic non poſsit ſibi obijci exceptio de eo quod debeo, & ſæpe contingit ꝙ inutilis actio apud cedentẽ eſt tamẽ vtilis apud ceſsionariũ, quãdo ceſſat cauſa inutilitatis quæ erat apud cedentem.vt in l. fi.j. de iure do.in prin.cum ibi no.ſed hic ceſſat:quia quouſq; fuit apud me, poterat elidi per exceptionem:quia eram debitor tuus: tũc cùm non ſit apud ceſsionarium:non videtur ꝙ poſsit elidi: quia ipſe non eſt debitor tuus:licet ego ſim,et fortè iſta pars verior eſt:nõ ſic eſſet in alijs exceptionibus quæ eliderent actionem:vel obligationem:vt exceptio pacti,vel iuriſiurandi,nã illæ inſunt actioni meritò cum eis tranſit actio in quencunque.

LEX X.

1 QVoniam liberum. †Emptor qui pro liberãda re empta ſoluit creditori venditoris,compenſat cum pretio.h.d.

LEX XI.

1 SI tutores. †Tutor nominatus conuentus à pupillo ꝓ mala adminiſtratiõe ipſius,poteſt obijcere cõpẽſationẽ de eo,quod ſoluit pro pupillo.h.d.Præmitte quod magiſtratus qui nominauit,vel dat tutorem non accepta idonea cautione,ſeu ſatiſdatione,tenetur in ſubſidium pro mala adminiſtratione tutoris exiſtentis nõ ſoluendo,vt in tit.de magi.conue.ff.

2 *Ad parandum pignoratitiam ſufficit ſola oblatio in iudicio ſine conſignatione & depoſitione:ſecus ſi extra iudicium.*

LEX XII.

1 INuicem. †Pignoratitia naſcitur ſublato debito per compenſationem:ſicut per ſolutionẽ,vel alio modo.h.d.& faciebat dubiũ.l.ſi rem.§.oĩs.ff.de pign.act.vbi dicit̃ ꝙ pignoratitia tunc naſcit̃, quãdo omnis pecunia ſoluta eſt:vel ſatisfactum eſt: ſed ille qui compẽſat,nõ ſoluit:nec ſatisfacit:ſed excludit agentẽ:certè verũ eſt ꝙ nõ ſoluit verè:ſed fingit̃ ſoluere.vt in l.ij.ff.qui po.in pign.
2 hab.†In tex.ibi:[& conſignatum deponens.]hoc qñ oblatio fuit facta extra iudicium,ſi autem in iudicio,ipſa ſola ſufficeret ſine conſignatione ad parandum pignoratitiam actionem.

LEX XIII.

1 SI velut. †Si compenſatio non ſortitur effectum,poſſum debitum de quo hanc exceptionem oppoſui,petere actione prima.h.d.

1 *In quibus actionibus poſſit obijci compenſatio? & quid in actione depoſiti, & ea quæ intentãtur contra occupantes indebitè res alienas per alium poſſeſſas?*
2 *De quo debito poſſit obijci compenſatio?*
Inſtructio iudicum,ne ſint proni in admittendo exceptionem compenſationis poſt liquidationem debiti quòd petitur.
3 *Compenſatio poteſt obijci poſt publicatas atteſtationes,ex quibus apparet ſententiam ferendam pro actore,& etiam poſt ſententiam,dummodo debitum ſit liquidum, uel de proximò liquidandum.*
Quantum temporis dabitur ad liquidandum.
4 *Statutum q. in cauſis quæ uertuntur inter conſanguineos ſi una pars petit compromiſſum fieri,an poſſit altera pars compelli ad compromittendum,non habet locum poſt probatum & liquidatum debitum,& publicatas atteſtationes.*
5 *Si debitum quod petitur non eſt adhuc liquidatum,poteſt reus opponere exceptionem compenſationis de alio debito non liquido:& etiam de proximo non liquidando.*
6 *Si hincinde debetur ſpecies,uel ex una parte quantitas,& ex altera ſpecies,an admittatur compenſatio?*
7 *Cùm deuenitur ad æſtimationem officio iudicis,quia conuentus deſijt dolo poſſidere,qualiter poſſit condemnari ad æſtimationem rei,& quid ſi æſtimatio petatur,an libellus erit ineptus? & nu.8.*
8 *In rei uendicatione an res dicatur eſſe in obligatione,uel poſſeſſor dicatur aliquo modo obligatus.*
9 *Si reus fatetur intentionem actoris,an poterit obijcere compenſationem de debito non liquido?*

LEX XIIII.

1 COmpenſationes. †Lex iſta quinq; facit. Primò declarat in qbus actionibus ſeu cõtra quas poſsit obijci cõpẽſatio.& dicit regulariter ꝙ in omnibus tã perſonalibus quã realibus:vſq; ibi:[ita tamẽ.]Secundò de quo debito poſsit obijci cõpẽſatio.& dicit ꝙ ſi debitũ qđ petitur eſt iam liquidatũ,non põt obijci niſi de alio debito liquido,vel de ꝓximo liquidãdo: quia iniquũ eſſet ſi petitor iam liquidaſſet ſuũ debitũ,& ſperaret infra paucos dies habere ſententiã,ꝙ reus poſſet ſibi auferre hanc ſpẽ obijciẽdo hãc cõpenſationẽ de debito nõ liquido:vel nõ de ꝓximo liqdãdo;ſed qđ reqrit altiorẽ indaginẽ,qa eſſet dare materiã delinquẽdi,& fruſtrãdi actorem laboribus & expẽſis, quos vel quas paſſus eſt in liquidãdo debitũ ſuum vſq; ibi.[hoc itaque.]
2 Quartò†inſtruit iudices,ne ſint proni in admittẽdo exceptionẽ cõpenſationis poſt liquidationẽ debiti quod petit̃,ſed potius reſeruẽt in alio iudicio,qñ videt̃ ꝙ reqrit altiorẽ indaginẽ,vſq; ibi. [excepta.]Quintò & vlti.à ſecũda poſita in princi.excipit duas actiões.ſ.actionẽ depoſiti, & eã quæ intẽtat cõtra occupãtes in-
2 debitè res alienas per alium poſſeſſas.h.d.tota l.†Not.text.in iij. parte vnde dicit.[iam penè conuicta eſt.] ꝙ cõpenſatio poteſt

a ¶Verbum promiſit. Quid importãt iſta verba pmitto defendere de iure & facto vide per Bar. in l.ſtipulatio iſta in prin. ver. quæro.ff.de ver. obli. & in l.fin.C.de act.emp. Pet.de Ancha.cõſi.lxxxiij. incipiẽ. omiſſo primo dubio.

b ¶Dubia probatio, Adde Cardi.Zab.in c.quod ſuper his. in vlt.col.de fide inſtr.

obijci poſt publicatas atteſtationes ex quibus apparet ſentẽtiam ferẽdam pro actore: dummodo obijciatur de alio debito liquido, vel de proximo liquidãdo. nam nõ poteſt cõſtare ꝙ reus iam ſit penè conuictus: & ꝙ atteſtationes ſint publicatę: & nihil ſit probatum cõtra eas: quinimò videtur quod etiam poſt cõcluſionẽ in cauſa: quia video ꝙ poteſt obijci poſt ſentẽtiam: quæ trãſiuit in rem iudi. vt patet s.eod.l.ij.ibi.cum verò qui iudicati conuenitur &c. quia potius reſpicit executionem quã obligationẽ: vt no. Bar.in l.ſi cùm dos.ff.rer.amota. ad hoc facit quod dicimus de exceptionibus falſi inſtrumẽti: quę poſſunt opponi poſt cõcluſionem: quia etiam poſſent opponi poſt ſentẽtiam. vt legitur & no. in c.licet cauſam.de proba. Quantũ verò temporis dabitur ad liquidandũ? dic vt dixi s.eo.l.in ea.glo.hoc

4 etiam tãgit ſuper verbo.[indaginem.] † Item iſte tex. optimè facit: imò videtur decidere ſi ſtatutum dicat ꝙ in cauſis quæ vertũtur inter cõſanguineos, ſi altera pars petit cõpromiſſum fieri, poſſit altera pars compelli ad compromittẽdũ: pone ergo quòd actor probauit, & liquidauit debitum ſuũ, & publicatæ ſunt atteſtationes: reus videns ſe quaſi conuictum, & ſententiam debere ferri cõtra eum, petit compromiſſum fieri: vt ſic eludat actorem laboribus, & expenſis: certè non debet audiri: per rationem quæ hic ponitur: ſed debebat petere antequã actor fatigareť in probando: & hæc eſt iuſtiſsima interpretatio ſtatuti auferẽtis materiam malignandi. bene facit & optimè quod in ſimili habetur in

5 c.paſtoralis. in fi.de cauſa poſ.& proprie. † Sed ponamus quod debitum quoddam petitur, quod nõ eſt adhuc liquidatum, reus opponit exceptionem compẽſationis de alio debito nõ liquido, nec de proximo liquidando: puto ꝙ debeo audiri: quaſi hæc exceptio ſit quædam mutua petitio: & ſic habeat vim recõuentionis: vt eſt tex. s.e.l.nec ſcriptura. dum dicit petitioni mutuę &c. & vterq; liquidabit ſuum debitum infra terminos datos ad pro-

6 bandum: & illa eſt veritas: ceſſat enim ratio iſtius l. † In gloſ.j.ibi. [& idem ſi hincinde debetur pecunia, ſed vt ſpecies.] & idẽ tenet glo.in l.cùm fundus.§.j.ff.ſi cer.pe. Doct.tenẽt contrariũ. nã ratio quare nõ admittitur compẽſatio, ſi hincinde debeť ſpecies, vel ex vna parte quãtitas, ex altera ſpecies eſt, quia in ſpeciebus cadit affectio. vnde potius poteſt quis velle ſpeciẽ quæ valet x. cõmuni æſtimatione: quàm habere xv. Sed quãdo debetur quãtitas hincinde, ſiue debeatur vt quãtitas, ſiue vt ſpecies: nõ cadit affectio plus ad vnam pecuniam: quàm ad alterã: ideo debet admitti compẽſatio. ceſſante cauſa prohibitionis, ceſſat prohibitio. nec ob. l.quã glo. allegat. quia ibi nõ inhibetur compẽſatio illa ra-

7 tione: ſed alia: vt ibi not. & in d.l.cùm fundus.§.ſeruũ tuum. † In glo.ibi.[vnde deuenitur ad æſtimationẽ.] ſupple officio iudicis quia dolo deſijt poſſidere, poteſt cõdemnari ad æſtimationẽ rei: ſed ſicut æſtimatio non eſt in obligatione de præſenti: ſed ſperať effici ſecuta condẽnatione: & hoc reſpectu videtur etiam hodie eſſe de præſenti: & hoc vult glo. dicere infrà ibi.] ſed ſecundùm

8 hoc &c.] † In gloſſ.ibi:[Reſpondeo videtur eſſe in obligatione.] Illa glo. videtur malè loqui: quia in rei vẽdicatione res non diciť [eſſe in obligatione:] nec poſſeſſor diciť eſſe quoquomodo obligatus etiam ſi non deſijt poſſidere. vt not. inſtitu.de actio.§.primo. multominus ſi deſijt poſſidere dicit Bal. ꝙ iſta gl. loquiť de groſſo modo loquendi: quia interdum quis poteſt cogi ad reſtituendũ: & dicitur obligatus: & tamen nõ eſt. nam etiã actor qui poteſt repelli per exceptionẽ, largo modo diciť obligatus ad nõ petendũ: & tamẽ nõ eſt ſtricto modo loquẽdi: vt habeť in l.Mæuia.§.fundũ.ff.ſol.mat. vnde Barto. poſt gl. dicit ꝙ ſi actor in rei vẽdicatione diceret reũ teneri, & obligatum eſſe ad reſtitutionẽ rei, nõ propter hoc ineptè ageret. ſed poteſt ſuſtineri libellus de largo modo loquendi per hanc glo. ll. autẽ quas gl. allegat, nihil faciunt: quia loquuntur in actione perſonali: quæ datur ad dandum aliquã ſpeciem. nam ibi præſupponitur obligatio. & ſi poſt moram res deficit extare, adhuc remanet in obligatione: & ipſa res poteſt & debet peti, nõ æſtimatio: licet in illa poſſit fieri condemnatio. Sed quid ſi æſtimatio petatur? Reſpõdeo libellus eſſet ineptus: niſi diceret peto rem, vel æſtimationẽ: quia tunc debet intelligi ſecundũ ordinẽ iuris: ſed peto rem, ſi extat: & ſi non extat, peto reum condẽnari in æſtimationẽ. hoc tenet Spec. in ti. de obligatione & ſolutione & ſolutione.§.ſequitur. verſi. quid ſi libellus habet. & adde quod habetur in l.vinũ. in fi. magne gl.ff. ſi cer.pe. In gl.ibi.[ſatis dici poteſt.] No. gl. quod obligatio gñis cuiuſcunq; æquiparať obligationi quãtitatis. vnde ſi teneor tibi ad equũ in gñe, & tu mihi ad bouẽ in genere, põt obijci cõpẽſatio vſq; ad cõcurrentẽ quãtitatẽ equi & bouis. & adde quod no.

9 Bar.in l.Męuius.§.duobus.de leg.ij. † In gloſ.ſeq.ibi.[per teſtes, nõ per cõfeſsionem.] pro iſta glo. facit: quia ratio huius tex. dum dicit nõ admitti compenſationẽ de debito non liquido eſt, quia actor fuit fatigatus laboribus & expẽſis in liquidando debitum ſuum: ſed ſi reus confeſſus eſt intentionem actoris, ipſe actor nõ eſt fatigatus: ſed releuatus per confeſsionem rei, ergo videtur ꝙ reus poſſit obijcere compenſationem etiã de debito nõ liquido. per l.quã gl. allegat. Bal. tamẽ tenet contrariũ, & bene. nam ratio quę hic ponitur in tex. eſt ratio impulſiua: vnde poſito quod eſſet ex quo debitũ actoris eſt liquidũ, & poteſt ſtatim finiri cauſa & expediri, nõ debet dilatari per calũnias rei. q poſſet malitioſe facere eã differri: opponẽdo exceptionẽ de debito requirente altiorem indaginẽ malitiosè & calumniosè. lites aũt debent abbreuiari. & citò terminari: vnde multò magis innuitur excipere de tali debito ille qui confeſſus eſt intẽtionẽ actoris, quã ille qui cõuictus eſt per teſtes: quia magis deprehenſus in malitia. l.autem quam glo. allegat, habet in ſe aliam rationem.

De uſuris. *Rubrica.*

2 Ratio quare ſi ſtipulatio probatur per teſtes, debeant deponere quod præceſſit interrogatio, & incontinenti ſecuta fuit reſponſio: & ſi contineatur in inſtrumento non requiratur hic: & nu. 3.

3 Verbum promiſit, quando continetur in ſcriptura, intelligitur per ſtipulationem: & quid de uerbo conuenit?

Dubia probatio, non releuat probantem.

4 Si reperitur in ſcriptura quod Titius promiſit mihi centum, an præſumatur præſentia? Quando reperitur in inſtrumento quod talis inueſtiuit talem de tali feudo, uel de tali beneficio, an præſumatur præſentia illius?

LEX I.

1 SI interrogatione. † Quando ſtipulatio probatur per teſtes, debent deponere ꝙ præceſsit interrogatio, & ſecuta fuit reſponſio. h.d. ſupple, & quod incontinenti. al's nõ valeret: vt in l.j.ff.de ver.obli. circa prin. & ſic atteſtationes non concluderent. l.non hoc.j. vnde cognati. Non ſufficit ꝙ teſtes dicant ꝙ talis promiſit tali vſuras: quia potuiſſet promittere pacto nudo non præcedente interrogatione, vel ea præcedente: tamen ex interuallo: & ſic eſſet ſtipulatio: ſed pactum non vitiatur ex interuallo: ſed ſtipulatio ſic. vſuræ autem ex pacto non poſſunt peti. etiam ſi ſit appoſitum iuxta contractum veſtitũ: quia earum odio non recipit veſtimen-

2 tum à contractu. vt j.eo.l.iij. † In glo. quæ incipit quoniam quæritur. quid ſi promiſsio vſurarum contineretur in inſtrumento? dicit glo. ꝙ tunc non expediret ꝙ diceretur in eo interrogationem præceſsiſſe, & reſponſionem ſecutam eſſe: ſed ſufficeret ꝙ contineretur in eo qualiter talis promiſit tali vſuras, & omnia præſumerentur ſolenniter acta, quod præceſſerit interrogatio & ſecuta fuerit reſponſio incontinenti per ll. quas gloſ. allegat. ſed quæ eſt ratio diuerſitatis inter teſtes & inſtrumentum. dicunt quidam quòd inſtrumentum ſit à perſona perita: ſed teſtes poſ-

3 ſunt eſſe imperiti. Iſtam rationem reprobat Barto. † quia vult

a quòd etiam ſi verbum promiſit [a] contineatur in ſcriptura priuata, intelligitur quòd ſolenniter promiſerit per ſtipulationem: vt in l.prima. infrà de contrahen. ſtipula. & tamen poteſt eſſe facta ab imperito. & contra teſtes poſſunt eſſe periti, & dictum eorum tamen non valeret: niſi dicerent interrogationem præceſſiſſe & reſponſionem ſecutam eſſe: dicit ergo rationem eſſe: quia inſtrumentum, & etiam ſcriptura priuata fit de communi conſenſu partium: ideo omnia verba in ipſis appoſita cenſentur prolata meliori modo quo poſſunt, & efficatiori. ſed teſtes producuntur ab vna parte contra alteram etiam inuitam: ideo eorum verba ſtrictè intelliguntur: & vbi poteſt eſſe aliqua dubitatio, in-

b terpretatio contra habentem probare: quia dubia probatio [b] non releuat probantem. vt in capitulo in præſentia. de probatio. Debent ergo proferre talia verba quæ concludant neceſſariò, vel præſumptiuè